

RumeliDE

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF LANGUAGE AND LITERATURE STUDIES

www.rumelide.com

ISSN: 2148-7782 (print) / 2148-9599 (online)

Uluslararası Hakemli / International Refereed

Yıl/Year 2020.21 (Aralık/December)

Diller ve renkler...

السنة واللوان languages and colours

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاختلافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاللوانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآياتٍ لِّلْعَالَمِينَ

Göklerin ve yerin yaratılışı, **dillerinizin ve renklerinizin çeşitliliği** bilginlere sunulan delillerdendir.

And of His signs is the creation of the heavens and the earth, and **the difference of your languages and colours**. Lo! herein indeed are portents for men of knowledge.

(Allah: *Kur'ân*: 30. Rûm 22)

KÜNYE	GENERIC
İMTİYAZ SAHİBİ	COPYRIGHT OWNER
Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Assoc. Prof. Yakup YILMAZ
EDİTÖRLER	EDITORS
Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Assoc. Prof. Yakup YILMAZ
Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Assoc. Prof. Fatih BAŞPINAR
Doç. Dr. Ahmet KOÇAK	Assoc. Prof. Ahmet KOÇAK
YAYIN KURULU	EDITORIAL BOARD
Prof. Dr. Secaattin TURAL	Professor Secaattin TURAL
İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye)	İstanbul Medeniyet University (Turkey)
Doç. Dr. Ahmet KOÇAK	Assoc. Prof. Ahmet KOÇAK
İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye)	İstanbul Medeniyet University (Turkey)
Doç. Dr. Ali KURT	Assoc. Prof. Ali KURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Assoc. Prof. Fatih BAŞPINAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi (Türkiye)	Necmettin Erbakan University (Turkey)
Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY	Assoc. Prof. Faysal Okan ATASOY
Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi (Türkiye)	Isparta Süleyman Demirel University (Turkey)
Doç. Dr. Meqsud SELİM	Assoc. Prof. Meqsud SELİM
Kuzeybatı Milliyetler Üniversitesi (Çin)	Northwest University for Nationalities (China)
Doç. Dr. Meryem SALİM AHMED	Assoc. Prof. Meryem SALİM AHMED
Şumnu Üniversitesi (Bulgaristan)	Shumen University (Bulgaria)
Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Assoc. Prof. Yakup YILMAZ
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Ahmed Farman ÇELEBİ	Dr. Ahmed Farman ÇELEBİ
Bağdat Üniversitesi (Irak)	Baghdad University (Iraq)
Dr. Banu TELLİOĞLU	Dr. Banu TELLİOĞLU
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Beytullah BEKAR	Dr. Beytullah BEKAR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Birol BULUT	Dr. Birol BULUT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Erdoğan TAŞTAN	Dr. Erdoğan TAŞTAN
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Dr. Halil İbrahim İSKENDER	Dr. Halil İbrahim İSKENDER
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Niyazi ADIGÜZEL	Dr. Niyazi ADIGÜZEL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Dr. Yasin YAYLA	Dr. Yasin YAYLA

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

DİL UZMANLARI

İngilizce Redaksiyon

Dr. Sevda PEKCOŞKUN GÜNER

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Arş. Gör. Serpil YAVUZ ÖZKAYA

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Türkçe Redaksiyon

Arş. Gör. Hakkı ÖZKAYA

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Arş. Gör. Ferhan AKGÜN ÜNSAL

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Arş. Gör. Soner TOKTAR

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Arş. Gör. Serpil KOYUNCU

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Arş. Gör. Mehmet TUNCER

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Dizin

Arş. Gör. Büşra KAPLAN

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

DIŞ TEMSİLCİLER

Doç. Dr. Despina PROVATA (Yunanistan)

Doç. Dr. Elena M. METEVA-ROUSSEVA (Bulgaristan)

Doç. Dr. Ludmila MEŠKOVÁ (Slovakya)

Doç. Dr. Sandrine PERALDI (Fransa)

Dr. Ahmed Farman ÇELEBİ (Irak)

Dr. Antonio Hans DI LEGAMI (İtalya)

Dr. Gianluca COLELLA (İsveç)

Dr. Hela Haidar NAJJAR (Lübnan)

Dr. Radmila LAZAREVIĆ (Karadağ)

Dr. Reza Hosseini BAGHANAM (İran)

Dr. Shawky Hassan A. A. SHAABAN (Mısır)

Nejra ŽUPLANIN (Sırbistan)

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Hanifi VURAL

Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ

Ankara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI

Kırklareli University (Turkey)

REVIEWS EDITORS

English

Dr. Sevda PEKCOŞKUN GÜNER

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Serpil YAVUZ ÖZKAYA

Kırklareli University (Turkey)

Turkish

Research Asst. Hakkı ÖZKAYA

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Ferhan AKGÜN ÜNSAL

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Soner TOKTAR

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Serpil KOYUNCU

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Mehmet TUNCER

Kırklareli University (Turkey)

Index

Research Asst. Büşra KAPLAN

Kırklareli University (Turkey)

FOREIGN REPRESENTATORS

Assoc. Prof. Despina PROVATA (Greece)

Assoc. Prof. Elena M. METEVA-ROUSSEVA (Bulgaria)

Assoc. Prof. Ludmila MEŠKOVÁ (Slovakia)

Assoc. Prof. Sandrine PERALDI (France)

Dr. Ahmed Farman ÇELEBİ (Iraq)

Dr. Antonio Hans DI LEGAMI (Italy)

Dr. Gianluca COLELLA (Sweden)

Dr. Hela Haidar NAJJAR (Lebanon)

Dr. Radmila LAZAREVIĆ (Montenegro)

Dr. Reza Hosseini BAGHANAM (Iran)

Dr. Shawky Hassan A. A. SHAABAN (Egypt)

Nejra ŽUPLANIN (Serbia)

ADVISORY BOARD

Professor Hanifi VURAL

Gaziosmanpaşa University (Turkey)

Professor Hicabi KIRLANGIÇ

Ankara University (Turkey)

Professor Marek STACHOWSKI

Adres

Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Kayalı Kampüsü-Kırklareli/TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Address

Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of
Turkish Language and Literature, Kayalı Campus-Kırklareli/TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

4-“Kuşların Masalı” üzerine bir inceleme

Halit KARATAY¹

Ahmet DOĞRU²

APA: Karatay, H.; Doğru, A. (2020). “Kuşların Masalı” üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 56-69. DOI: 10.29000/rumelide.835767.

Öz

Bu çalışmada, Bestami Yazgan'ın "Kuşların Masalı" adlı eserinde, geleneksel masal türünün anlatım özelliklerinden farklı olan özellikler incelenmiştir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Masalla ilgili tür özelliklerini incelemek için içerik çözümlemesi yapılmıştır. Masal türünün geleneksel anlatım özellikleri ile bu eserde kullanılan yeni anlatım özellikleri belirlenmiştir. Böylelikle çağdaş yazında masal türünün kazandığı yeni anlatım özellikleri ve kullanım biçimi açıklanmıştır. İncelenen eserde geleneksel masal türü ile fabl, günlük, efsane, hikâye gibi türlerin iç içe işlendiği, bazen masalın bölümleri arasında şiir türünün de kullanıldığı tespit edilmiştir. Tekerlemelerde yeni ve güncel söyleyişlerin yanında geleneksel masalın ‘masal başı tekerlemesi’nden önce masal anlatıcısını belirten “sunuş tekerlemesi” denilebilen fazladan bir tekerleme de kullanılmıştır. Geleneksel masalarda kullanılan benzetme, abartma, konuşurma ve kişileştirme gibi sanatların yanında atasözü (irsalimesel), alıntı (iktibas), hatırlatma (telmihi) gibi sanatların da kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca incelenen eserde yer alan 13 masalın her biri kendi içinde ayrı bir masal özelliği gösterir. Bütün masallar birlikte okunduğunda tek bir masal gibi de okunabilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk ve gençlik edebiyatı, edebi türler, masal, biçem, çağdaş edebiyat

A review on "The Tale of Birds"

Abstract

In this study, Bestami Yazgan's "The Tale of Birds" narrative features that differ from the narrative features of the traditional tale genre were examined. The research was designed according to the document analysis method. Content analysis has been made to examine the genre features related to the tale. The traditional narrative features of the tale genre and the new narrative features used in this work have been determined. Thus, the new narrative features and usage styles of the fairy tale genre in contemporary literature were explained. It was determined that traditional fairy tale genre and fable, diary, legend and story were intertwined in the studied work, and sometimes poetry type was used between the parts of the tale. In addition to new and up-to-date sayings in rhymes, it was observed that there is an extra rhyme that can be called "presentation rhyme" indicating the storyteller before the "tale head rhyme" of the traditional tale. It has been determined that arts such as proverbial (referral), quotation (quote), mention (reminder) were used in addition to the arts such as analogy, exaggeration, speech and personification used in traditional fairy tales. In addition, each of the 13 tales in the studied work has a distinct fairy tale feature in itself. When all tales are read together, it can be read as a single tale.

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Bolu, Türkiye), halitkaratay@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4028-9067 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 25.09.2020-kabul tarihi: 20.12.2020; DOI: 10.29000/rumelide.835767]

² Türkçe Öğretmeni, Şehit Veli Demiryürek Bilim ve Sanat Merkezi (Osmaniye, Türkiye), anoktadogru@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2635-6991

Keywords: Children's and youth literature, literary genres, fairy tales, styles, contemporary literature

Giriş

Masal kelimesi, Arapça "mesel"den alınmış, "misâl" yönüyle de anlatılar yapılmıştır. Masal, Arapçayla aynı aileden olan Habeşçede "mesl, messale", Aramicede "masla" ve İbranicede "maşal" kıyaslama ve karşılaştırma ifade etmektedir. Anlatılanların da bir çeşit kıyaslama ve gerçekle karşılaştırma olması, masal adının verilmesine sebep olmuş gözükmektedir. TDK sözlükte ise (1998, s. 1510) "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağandışı olayları anlatan hikâye, öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser" olarak tanımlanır. Türkiye Türkçesinde "masal" olarak yapılan adlandırma Anadolu'da kullanılmış, diğer Türk yurtlarında, Türkçenin şivelerinde ise "ertegü, ertek, erteki, çöçak" gibi kelimelerin de masal yerine kullanıldığı görülür.

Masal, sözlü edebiyatın ilk ürünlerindedir. Masalın kökeni konusunda farklı nazariyeler vardır. Ortaya çıkışı, mitlere kadar uzatılır. W. Grimm (1856), bu konuda iki görüşü; Hint Avrupa Teorisi'yle masalların bu grup dil ailesinde yer alan milletlerin mirası olduğunu veya Parçalanmış Mitler Teorisi'yle masalların eski mitlerin parçalanmış şekilleri olduğunu belirterek masalların eski mitlerden geldiğini dile getirir (Günay, 1975). Eski Mısır'da masallara rastlanır. Babil ve Asur'da destan motiflerine masal motiflerinin eklendiği görülür. Eski Yunan'da da Ezop'a ait masallar, hayvan masalları olarak karşımıza çıkar (Emmez, 2008). Masal, insanların dünyayı tanımakta, anlamakta, yaşamakta ve dolaşmakta güçlük çektiği çağlarda oluşmuş, hayali bir tanıma, anlama, yaşama ve dolaşma çabası içine giren insana yardımcı olmuştur. Masal anlatımıyla insan ulaşamadığı yerlere gitmiş, hayali ülkeler, dağlar, saraylar vb. oluşturmuştur. Bu durum insanın masalla hayal gücünün farkına varması ya da hayallerini masalın anlatım gücüyle göstermesi olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla masal türü hayalleri beslemek, büyütme ve yaygınlaştırmak için çok elverişli bir edebi tür olmuştur. Kuşlar gibi uçamayan, balıklar gibi yüzemeyen insan, masalla bunu gerçekleştirebilmiştir. Masalın bu gücü hâlâ devam etmekte, muamma ve sanal dünya gibi duran uzay boşluğu masallarla zenginleşmekte, büyümekte ve çevrilmektedir.

Masal gerçeküstü olaylarla beraber şaşkıncı, etkileyici birçok gerçek olayın da masal olarak kurgulanmasına izin verecek geniş bir anlatım olanağına ve kurguya sahiptir. Anlatı türü olarak masalın akla gelen en temel anlatım özellikleri insan doğasına uygun bir öyküleyici anlatımın olması, olağanüstü olay ve kahramanlarıdır. Bu anlatı türünde gerçek insan, olay, yer ve zamanın yanında olağanüstü kahramanların başlarından geçen olağanüstü olaylar, yer ve zaman bir kurguda işlenir. Masalların yapısı, olay çevresinde oluşan metinler gibi serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur. Fakat masalın yapısında fazladan döşeme denilen bölümler de vardır. Döşeme, masalda görülen tekerlemelerdir. Genelde başta ve sonda görülen tekerlemeler, bazı masalarda ortada da görülür. Masalda olay metinlerinin öğeleri ise olaylar, gerçek ve/veya gerçeküstü; kişiler, insan, hayvan, cansız gibi gerçek kahramanlar ve/veya peri, melek, dev gibi gerçeküstü kahramanlar; yer ve zaman, gerçek ve/veya gerçeküstü şeklinde tek zincirli olay örgüsü ile bulunur. Bununla beraber masal, kendisi gibi anlatıya dayanan olay metinleri içerisinde en rahat ve en kolay anlatım olanağına sahiptir. Çünkü tarihsel bir gerçeklik, dil ve üslup kaygısı taşımadan istendiğinde bir çırpıda anlatılabilen, "binbir gece masalları"nda olduğu gibi uzatılabilen hayal gücünün ve anlatıcının dil becerisinin ürünü bir türdür. Masallar, düş ürünü olduğu için okuyucunun ya da dinleyicinin düşsel evreninin taşıyıcısıdır. Masalın bu özelliği, onu diğer edebi tür "öyküden, destan ve söylenceden (efsanelerden)" ayırır (Özdemir, 2007, s.323).

Masalların sınıflandırılması 20. yüzyılın başlarında kendini gösterir. Birçok masal sınıflandırması olsa da kabul gören, yaygın kullanılan sınıflandırma, Finli masal araştırıcısı Antti Aarne'nin 1910 yılında yaptığı çalışmadır. “Aarne bu sınıflandırmayı, Fin, Danimarka ve Alman masallarında kullanmıştır. İkinci olarak 1928 yılında İngiliz dilinde yazılan masallar üzerinde Stith Thompson tarafından kullanılmış ve geliştirilmiştir” (Arıcı, 2004, s.162) Bu sınıflandırmada masallar beş grupta toplanır: “Hayvan masalları, asıl halk masalları, güldürücü hikâyeler (nükteli fıkralar), zincirlemeli masallar, sınıflamaya girmeyen masallar” (Sakaoğlu, 1999). Türk masallarının sınıflandırılması çalışmasını ise ilk olarak Wolfram Eberhard ve Pertev Naili Boratav yapmıştır. Onlar “Typen Türkischer Volksmarchen” adlı eserde 378 Türk masal tipini 23 başlık altında toplarlar (Karadağ, 2004). Warren S. Walker ile Ahmet Edip Uysal'ın hazırladıkları “Tales Alive in Turkey” adlı eserde ise, Türk masalları yirmi üçten yedi ana gruba düşürölür (Uysal ve Walker, 1966). Daha sonra Suat Batur, Türk Halk Edebiyatı adlı çalışmada ise masal türlerini daha aza indirger ve üç ana başlık altında toplar: “Hayvan masalları, olağanüstü masallar ve gerçekçi masallar” (Batur, 1998). Bu sınıflandırmaların birbirinden farklı olmasının temelinde bir kısmının anlatılan olaya, kahramanlara ve biçem özelliklerine göre yapılmış olması vardır.

Çocuk edebiyatı ve masal

18. yüzyıldan itibaren eğitim alanında çocuğa yönelik başlayan farklı yaklaşımlar ancak 20. yüzyılın ortalarında çocuk edebiyatını ortaya çıkarmıştır. “18. yüzyıl edebiyat dizgesi içerisinde çocuk edebiyatının varlığından söz edilemez. Var olan bu boşluk önce genel edebiyat dizgesindeki çocuğa göreleştirilebilecek metinlerden yararlanılarak doldurulmaya çalışılmış ve sonrasında çocuk edebiyatının oluşumu sağlanmıştır.” (Neydim, 2003, s.41). Çocuğa görelilik, okuma yeteneğini geliştiren çocuğun edebiyat dünyasında görülmesiyle başlamıştır. Genellikle bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş arası çocukluk dönemine denk gelmektedir. Ancak bu sınırlamanın her zaman ve her şartta geçerli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0-14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak almaktadırlar” (Yalçın ve Aytaş, 2005, s.13), bu yaş aralıkları çocuğa yönelik edebiyatın yönünü belirlemede etkili olmuş, çocuk ve edebiyat ayrımını gerekli kılmıştır. Bu sebeple çocuğa göre dil, içerik, anlatım gibi uygun anlatı öğelerinin olması gerektiği fark edilmiştir. Çünkü çocuğun yetişkinden farklı bir algılama biçimi vardır. Ayrıca çocuk gerçekliği, çocuk evrenine özgü, dil, konu, davranış sorunlarını ve duyarlılıklarını belirler. Bu yaklaşımlarla ortaya çıkan çocuk edebiyatı da edebiyatın içinde, çocuğu duyarlı bir birey, iyi okur ve edebiyat okuru olmaya hazırlayan geçiş dönemi edebiyatı olarak görülür (Şirin, 2007). Çocuk edebiyatı, çocuğa göreliği sadece metnin dili, konusu, anlatımı ile sınırlı tutmamış, hazırlanacak eserin görsel tasarımına kadar genişletmiştir. Bu sebeple çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler, görsel tasarım, içerik özellikleri, dil ve anlatım özellikleri olarak üç ana grupta toplanabilir. Görsel tasarım; kitapların yaş düzeylerine göre resimlenmesi, metin tasarımı, kapak, boyut ve cilt tasarımı, sayfa ve yazı tasarımını kapsar. İçerik özellikleri; edebi unsurlar, konu, karakter, kurgu, üslup ve iletiyi içerir. Dil ve anlatım ise, söz varlığı, cümle ve söz sanatlarını ele alır (Karatay, 2011).

Masallar doğduğu günden bu yana içinde çocuğa göreliği taşıyan, edebiyatın en eski türü olduğu gibi, çocuk edebiyatının da en eski türüdür. Masal dokusu, anlatımı, kurgusunda doğrusal ilerleyen bir zaman ile olayları sunması bakımından çocuğa yönelik özellikler taşır. “İlkin yetişkinlerin birbirlerine anlattıkları fanteziler olarak tarih sahnesine çıkan masallar, 17. yüzyıldan sonra etiğin ve pedagojinin süzgeçlerinden geçirilerek çocuk ruhuna uygun hâle getirilmiştir” (Şimşek, 2019, s.306). Masallar insanları eğlendirmenin yanında eğitir; dini ve ahlaki öğretileri, toplumun kültürünü, yaşam biçimini aktarır. Günümüz edebiyatı göz önüne alındığında, özellikle çocuk edebiyatı yazarlarının böyle bir çaba

içinde oldukları söylenebilir. Çünkü masal, çocuk edebiyatında verilmek istenen iletiyi türün oluşumu, yapısı göz önüne alındığında en iyi aktaracak türdür. Diğer yandan masalın hayal kurdurma yönünden çocuğun hayal dünyasının gelişimine önemli katkı sağladığı bilinmektedir. “Çocuklar gerçekler arasında yetişkinler gibi mantıksal ilişkiler kuramazlar. Onların zihin dünyasında kendilerince bir işleyiş vardır ve bu dönemde hayal gücü büyük önem taşır. Masalın fantastik ve/veya olağanüstü boyutunun, bir yönüyle gerçek, bir yönüyle hayal ürünü öğeler içermesi bu dönemdeki çocukların büyük ölçüde ilgisini çeker” (Yılmaz, 2012, s.301). Bu nedenle son yıllarda çocuk edebiyatı yazarlarının masal türünü daha çok tercih ettiği söylenebilir.

Geleneksel masal türünde ekleme ve çıkarmaların yapılması ile çağdaş ve yeni bir masal türünün ortaya çıktığı da söylenebilir. Okullarda yapılan Türkçe ve edebiyat eğitiminde türlerin öğretimi ile ilgili açmazlar vardır. Çağdaş edebiyatta türler üzerinde yapılan değişikliklerin bu sorunu daha da güçlendirdiği söylenebilir. Gerçekte edebî türler öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal açıdan donanımlarını artırmak için kullanılsa da bu türleri ve üretimini öğretmek de önemlidir. Edebî türler içerisinde masala her yaşta insanın ilgi duyduğu, bu türü severek okuduğu ve dinlediği için onu ilgi çekici yapan özellikleri ve ona yüklenen değeri çözümlenerek çocuk ve gençleri nitelikli eserler ile buluşturma yolu olabilir.

Araştırmanın amacı

Çocuk ve gençlik edebiyatı, çocukların ve gençlerin eğitimde dil becerilerini geliştiren ve onların dikkatini çeken türler ortaya koyar. Özellikle masal türü hem okuma hem de dinleme becerisi için oldukça ilgi çekici bir türdür. Bu çalışma geleneksel ile çağdaş masalların anlatım özellikleri bakımından farklılıklarını belirlemek, yazarın bu özellikleri nasıl kullandığını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, bu özelliklerin metnin okunabilirliğini nasıl etkilediği tartışılmış, konunun ilgililerine bunları eğitimde kullanmak için okuma ve yorumlama için bakış açısı sunulmuştur.

Araştırmanın sorun cümlesi

Geleneksel ile çağdaş masal arasındaki farklar nelerdir?

Araştırmanın yöntemi ve deseni

Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bestami Yazgan'ın Kuşların Masalı adlı eserinin geleneksel ve çağdaş masal öğelerini içermesi durumu incelenmiş ve bunların eserde nasıl birlikte kullandığı betimlenmiştir. Bestami Yazgan, çağdaş çocuk edebiyatının, özellikle de masal türünün tanınmış yazarlarından biridir. Birçok masal kitabı vardır. “Kuşların Masalı” adlı eseri geleneksel masal türünden farklı özellikler taşıdığı için seçilmiştir.

İncelenen eser

“Kuşların Masalı”, 13 masaldan oluşmaktadır. İlk masal Yağmur Kuşları'nda on bir yağmur damlası kuşlara dönüşür. Bunlar: Kanarya, Kumru, Martı, Karga, Kırlangıç, Keklik, Bülbül, Leylek, Papağan, Güvercin ve Turna'dır. Bu kuşların anlattığı on iki masal vardır. “Çifte Kumrular” ifadesine atıf yapmak için yazar, “Kumru”ya iki masal anlattırır. Dolayısıyla masallar, bir ana masala bağlanarak zincirleme masallar şeklinde sunulmuştur. “Yağmur Kuşları” adlı ilk masal, ana masal; diğer masallar

bu masalın içindeki yağmur damlalarının kuşa dönüşerek anlattıklarıdır. Bu sebeple olsa gerek ilk beş baskıda kitabın adı “Yağmur Kuşları” olarak yayınlanmıştır.

Kuşların anlattığı masallarsa şunlardır: kanaryanın anlattığı masal “Sanatçı Aslan”, kumrunun anlattığı masallar “Kardan Çocuğun Günlüğünden” ve “Zarif Zürafanın Masalı”, martının anlattığı masal “Balık Kavağa Çıkınca”, karganın anlattığı masal “Ağaçkakanın Gözyaşları”, kırlangıcın anlattığı masal “İkiz Tavşanlar”, keklığın anlattığı masal “Sütten Sevgi Merdiveni”, bülbülün anlattığı masal “Sevgi Anahtarı”, leyleğin anlattığı masal “Gökyüzü Kelebeği”, papağanın anlattığı masal “Profesör Pap”, güvercinin anlattığı masal “Çoban Yıldızı” ve turnanın anlattığı masal “Aslan Kedi”dir.

Masalların eğitici yönü verilmek istenen iletilerle açıkça ortaya konulur. “Sanatçı Aslan” ile başkasının adını kullanarak iş yapmanın yanlışlığı, “Kardan Çocuğun Günlüğünden” ile yoksullara yardım etmenin güzelliği, “Zarif Zürafanın Masalı” ile iyiliğin mükâfatı, “Balık Kavağa Çıkınca” ile arkadaşların birbirine yardımcı olması, “Ağaçkakanın Gözyaşları” ile haksızlığın kötülüğü, “İkiz Tavşanlar” ile kardeşlerin birlikte çalışmalarının güzelliği, “Sütten Sevgi Merdiveni” ile iyilik yapmanın huzuru, “Sevgi Anahtarı” ile paylaşmanın güzelliği, “Gökyüzü Kelebeği” ile kendini beğenmenin, bencilliğin yanlışlığı, “Profesör Pap” ile insan olmanın güzelliği, “Çoban Yıldızı” ile aldatmanın kötülüğü ve duanın gücü, “Aslan Kedi” ile de sevgi ve dostluğun gücü öğretileri bu masallar aracılığıyla işlenir.

Kuşların Masalı, gerçek ve hayal unsurlarının bir arada verilmeye çalışıldığı masallardan oluşmuştur. Gerçek çocuğun karşılaşacağı çevreyle verilirken, hayal dünyası için hayvanların kişileştirilmesinden faydalanılmıştır. Dil ve anlatım özellikleri çocukların anlayacağı biçimde kısa cümleler ve günlük hayatta kullanılan sözcüklerle ayrıca kahramanların diyalogları ilgi çekecek özelliklerle oluşturulmuştur. Yayınevinin seçtiği yazı karakteri, harfleri için belirlenen punto, kitabın masallara göre resimlendirilmesi ve tasarımı çocuk edebiyatı için gereken özellikleri de taşımaktadır.

Verilerin analizi

Bu çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Kuşların Masalı adlı eserde her masalda geleneksel ve çağdaş anlatım özellikleri döşeme, kip, kurgu (kahramanlar, olay, yer ve zaman), sözcük sayısı, ortalama cümle uzunlukları, görsel tasarım ve edebi sanatların nasıl kullanıldığı belirlenmiştir. Eserler iki alan uzmanı tarafından ayrı ayrı okunmuş, masalarda kullanılan anlatım özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra bu özellikler, tablolar halinde Var/Yok şeklinde kodlandıktan sonra her masalda belirlenen eski ve yeni anlatım tekniklerini içerme durumu birlikte değerlendirilmiştir. Böylelikle anlatımın çağdaş özelliklerle nasıl değiştirildiği ve/veya zenginleştirildiği betimlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde incelenen eserdeki geleneksel ve çağdaş masal öğelerine yer verilmiştir. Masaldaki tekerlemelerin dağılımı Tablo 1’de; masalda haber kipinin kullanımı Tablo 2’de; masaldaki kurgu Tablo 3’te; masalların sözcük sayısı, ortalama cümle uzunluğu, sayfa sayısı ve sayfaların resimlenme durumu Tablo 4’te ve söz sanatlarının kullanımı Tablo 5’te verilmiştir.

Tekerlemeler

Masallar	Masal Başında Tekerleme	Masal Ortasında Tekerleme	Masal Sonunda Tekerleme
1 Yağmur Kuşları	Var	Var	Var
2 Kanaryanın Masalı: Sanatçı Aslan	–	Var	–
3 Kumrunun Masalları: Kardan Çocuğun Günlüğünden	–	–	–
4 Zarif Zürafanın Masalı	Var	Var	Var
5 Martının Masalı: Balık Kavağa Çıkınca	–	–	–
6 Karganın Masalı: Ağaçkakanın Gözyaşları	–	–	–
7 Kırlangıcın Masalı: İkiz Tavşanlar	Var	Var	Var
8 Kekliğin Masalı: Sütten Sevgi Merdiveni	–	–	–
9 Bülbülün Masalı: Sevgi Anahtarı	–	–	–
10 Leyeğin Masalı: Gökyüzü Kelebeği	–	Var	–
11 Papağanın Masalı: Profesör Pap	–	–	–
12 Güvercinin Masalı: Çoban Yıldızı	Var	Var	–
13 Turnanın Masalı: Aslan Kedi	–	Var	–

Tablo 1: Tekerlemelerin dağılımı

Tablo 1’de Kuşların Masalı’ndaki tekerlemelerin dağılımı bulunmaktadır. Buna göre, 3 masalda başta, ortada ve sonda tekerleme vardır. 3 masalda sadece ortada tekerleme kullanılmış, 1 masalda başta ortada tekerleme kullanılmış ve 7 masalda ise tekerleme kullanılmamıştır. Yazgan, döşeme olarak kullanılan tekerlemelerin dışında, 11 masaldan önce, masalı “takdim tekerlemesi” denemiştir. Bunları Yağmur Kuşları dediği “Kanarya, Kumru, Martı, Karga, Kırlangıç, Keklik, Bülbül, Leyelek, Papağan, Güvercin ve Turnaya” yaptırmıştır. Başta, ortada ve sonda kullanılan tekerlemelere de bakılırsa bunların anlatı içindeki kullanımları ve işlevleri şu şekildedir:

Kuşların Masalı’ndaki masalların tamamı, “takdim” ya da “sunuş” tekerlemesi ile başlar. Bu tekerleme masala hazırlık, masal anlatıcısını tanıtmak içindir. Kanaryanın masala başlamadan önce “takdim tekerlemesi” şöyledir:

“Her eksiği sevgi, dostluk tamamlar.

Hayırlı akşamlar.

Kardeşler, ağlamayın; kalbimi dağlamayın.

Bir şarkı söyleyeyim size, sevinç dolsun içinize.

Sesime doyum olmaz, hiç kötü huyum olmaz.

Ne yıldızım ne ayım. Ben sarı kanaryayım.

İzniniz olursa eğer, bir masal anlatayım...” (Yazgan, 2016, s. 9)

Masal başında verilen tekerlemeler de yine masala hazırlık işlevindedir. Bununla birlikte masalda verilecek temanın ipuçlarını da taşır. Yağmur Kuşları masalı şöyle başlar: “Bir varmış, bir yokmuş. Geceleri, altında ateş yanan; gündüzleri, üstünde kocaman güneş doğan bir şehir varmış. Bu şehir

neredeymiş? Ben diyeyim kızgın tavada, siz deyin Çukurova’da. Belki şu Kafdağı’nda, belki masal çağında...” (Yazgan, 2016, s. 6). “Geceleri yanan”, “kocaman güneş” “kızgın tava”, “Çukurova” ifadeleri masalın sıcaklıktan söz edeceğini belirtir.

Masal ortasındaki tekerlemeler oldukça kısadır. Bunlar çoğunlukla vakti hızlıca geçirmek, zamanı ileriye taşımak için kullanılır: “Aradan aylar geçti. Yapraklar kanat açıp sarı kuşlar gibi uçtu. Kış gelip dayandı kapıya” (Yazgan, 2016, s. 46).

Masal sonundaki tekerlemeler de geleneksel masalarda olduğu gibi iyi dilekleri iletmek, mutlu sonla bitirmek için kullanılmıştır: “Gönüllerde ve gözlerde sevgi ışıkları yanmış. Her taraf gündüz gibi aydınlanmış. O gecedan sonra iki kardeş, bir daha kavga etmemiş. Mutluluk güneşi üzerlerinden gitmemiş. Bahçeleri havuçla dolmuş. Onların yetiştirdiği havuçları ktır ktır yiyen herkes çok mutlu olmuş...” (Yazgan, 2016, s. 57).

Haber kipi

Masallar	Haber Kipi
1 Yağmur Kuşları	Öğrenilen (-miş’li) geçmiş
2 Kanaryanın Masalı: Sanatçı Aslan	Öğrenilen (-miş’li) geçmiş
3 Kumrunun Masalları: Kardan Çocuğun Günlüğünden	Görülen (-di’li) geçmiş
4 Zarif Zürafanın Masalı	Öğrenilen (-miş’li) geçmiş
5 Martının Masalı: Balık Kavağa Çıkınca	Görülen (-di’li) geçmiş
6 Karganın Masalı: Ağaçkakanın Gözyaşları	Görülen (-di’li) geçmiş
7 Kırlangıcın Masalı: İkiz Tavşanlar	Öğrenilen (-miş’li) geçmiş
8 Kekliğin Masalı: Süttten Sevgi Merdiveni	Görülen (-di’li) geçmiş
9 Bülbülün Masalı: Sevgi Anahtarı	Görülen (-di’li) geçmiş
10 Leyleğin Masalı: Gökyüzü Kelebeği	Görülen (-di’li) geçmiş
11 Papağanın Masalı: Profesör Pap	Görülen (-di’li) geçmiş
12 Güvercinin Masalı: Çoban Yıldızı	Öğrenilen (-miş’li) geçmiş
13 Turnanın Masalı: Aslan Kedi	Görülen (-di’li) geçmiş

Tablo 2: Kuşların Masalı’ndaki haber kipi kullanımı

Tablo 2’de Kuşların Masalı’ndaki haber kiplerinin kullanım dağılımı verilmiştir. Buna göre, 5 masalda öğrenilen (-miş’li) geçmiş zaman kipi kullanılmış ve 7 masalda ise görülen (-di’li) geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Bilindiği gibi geleneksel masalarda öğrenilen geçmiş zaman kullanılır. Yazar, bazı masallarında görülen geçmiş zamanı kullanarak masal ve hikâye özelliklerini bir arada kullanmıştır.

Masalarda kurgu öğeleri: olaylar, kahramanlar, yer ve zaman

Masallar	Olaylar	Kahramanlar	Yer	Zaman
1 Yağmur Kuşları	Hayali	Cansızlar	Belirsiz	Belirsiz
2 Kanaryanın Masalı: Sanatçı Aslan	Hayali	Hayvanlar	Orman	Belirsiz
3 Kumrunun Masalları: Kardan Çocuğun Günlüğünden	Gerçek Hayali	İnsanlar Hayvan	Belirli	Belirli Kış Mevsimi

			Cansız		
4	Zarif Zürafanın Masalı	Hayali	Hayvanlar	Orman	Belirsiz
5	Martının Masalı: Balık Kavağa Çıkınca	Gerçek Hayali	İnsanlar Hayvanlar	Belirli	Belirli
6	Karganın Masalı: Ağaçkakanın Gözyaşları	Hayali	Hayvanlar	Orman	Belirsiz
7	Kırlangıcın Masalı: İkiz Tavşanlar	Hayali	Hayvanlar	Belirsiz	Belirsiz
8	Kekliğin Masalı: Sütten Sevgi Merdiveni	Gerçek Hayali	İnsanlar Hayvanlar Olağanüstü Varlıklar	Kısmen Belirsiz	Kısmen Belirsiz
9	Bülbülün Masalı: Sevgi Anahtarı	Gerçek Hayali	Hayvanlar Bitkiler	Belirsiz	Belirsiz
10	Leyleğin Masalı: Gökyüzü Kelebeği	Hayali	Hayvanlar Bitkiler Cansızlar	Belirsiz	Belirsiz
11	Papağanın Masalı: Profesör Pap	Gerçek	İnsanlar Hayvanlar	Belirli	Belirli
12	Güvercinin Masalı: Çoban Yıldızı	Hayali	İnsanlar Hayvanlar Olağanüstü Varlıklar	Belirsiz	Belirsiz
13	Turnanın Masalı: Aslan Kedi	Gerçek Hayali	Hayvanlar	Hayvanat Bahçesi Orman	Belirsiz

Tablo 3: Kuşların Masalı'nda kurgu

Tablo 3'te Kuşların Masalı'ndaki kurgu özellikleri verilmiştir. Buna göre, 8 masal hayali, 1 masal gerçek-hayali ve 3 masal ise gerçek olayları ele almıştır. Kişilere bakınca 7 masalın hayvanlar etrafında, 5 masalın insanlar ve hayvanlar etrafında, 1 masalın cansız kahramanların etrafında olduğu görülür. 2 masalda olağanüstü varlıklar olarak melekler, 1 masalda bitkiler, 1 masalda cansız olarak kardan adam da masal kişileri içerisinde yer almıştır.

Masalların tasarım özellikleri

Masallar	Sözcük Sayısı	Ortalama Cümle Uzunluğu	Görsel Tasarım	
			Resimsiz	Resimli
1 Yağmur Kuşları	207	9	2	2
2 Kanaryanın Masalı: Sanatçı Aslan	548	7	6	8
3 Kumrunun Masalları: Kardan Çocuğun Günlüğünden	348	7	5	7
4 Zarif Zürafanın Masalı	513	8	6	7
5 Martının Masalı: Balık Kavağa Çıkınca	740	8	7	10
6 Karganın Masalı: Ağaçkakanın Gözyaşları	601	7	6	8
7 Kırlangıcın Masalı: İkiz Tavşanlar	627	7	6	9

8	Kekliğin Masalı: Sütten Sevgi Merdiveni	445	8	6	7
9	Bülbülün Masalı: Sevgi Anahtarı	454	8	5	8
10	Leyleğin Masalı: Gökyüzü Kelebeği	461	8	5	8
11	Papağanın Masalı: Profesör Pap	876	7	8	10
12	Güvercinin Masalı: Çoban Yıldızı	866	8	8	9
13	Turnanın Masalı: Aslan Kedi	562	8	7	8

Tablo 4: Kuşların Masalı’ndaki masalların sözcük sayısı, sayfa sayısı ve sayfaların resimlenme durumu

Tablo 4’te Kuşların Masalı’ndaki sözcük sayısı, ortalama cümle uzunlukları ve sayfa sayısı dağılımları verilmiştir. Bu veriler, masala tür olarak belli bir sınırlama uygulanıp uygulanmadığı, bir ortalama ölçütün ele alınıp alınmadığını değerlendirmek içindir. Görüldüğü gibi masallar 400-600 kelime arasında, ortalama cümle uzunlukları ise 7-8 kelime arasındadır. Sayfa sayısı da ortalama 6-7 sayfadır. 800 kelimenin üzerindeki iki masal dışında kısa bir anlatım tercih edilmiştir. Az ve öz söz söyleme gayreti güdülmüştür. Kitabın çekici olması için sayfaların resimlendirilmesi de yeteri kadar yapılmış, masalların sayfa sayılarının yarısı resimlere ayrılmıştır.

Kuşların Masalı, masal türüne diğer türlerden katkı yönüyle incelenmiş, gelenekselin dışına nasıl çıkmak istendiği değerlendirilmiştir. Bu yönüyle masalarda geleneksel anlatının dışında yeni anlatım yollarının denendiği görülür. Fabl, günlük, efsane, hikâye türlerinin özellikleri de masal türü içerisinde görülmektedir.

Kuşların Masalı’ndaki 2. Masal “Sanatçı Aslan”, öğretici ve ahlâk dersi vermek amacıyla ve sonu şu şekilde biter: “Arkadaşlar! Tilkinin hâli hepinize ders olsun! Sonradan aslan olunmaz. Hele aslan postu giyerek hiç aslan olunmaz. Aslan doğulur, demiş.” (Yazgan, 2016, s.15). Anlatımın kısalığı, kişilerinin hayvanlar olması da fabl gibi görülmesini sağlar. Bununla beraber Yazgan, ara tekerlemeyle masala çevirir: “Tilki can havliyle öyle bir kaçmış ki hiç sormayın. Az gitmiş, uz gitmiş; dere tepe düz gitmiş, yedi dağın ötesine ulaşmış. Ancak ondan sonra arkasına dönüp bakabilmiş.” (Yazgan, 2016, s.15).

3. masal “Kardan Çocuğun Günlüğünden” masalı, bir günlüktür fakat kardan çocuğun yazması, günlüğü masala çevirir.

4. masal “Zarif Zürafa”, efsane anlatımından faydalanır. Zürafa adının nasıl doğduğu bir efsane anlatımıyla masallaştırılır. 12. Masal “Çoban Yıldızı” da efsane anlatımı içindedir. Masalın hayvan karakterlerinin konuşmalarıyla Ferman Çoban’ın nasıl “Çoban Yıldızı” olduğu anlatılmaktadır.

5. masal “Balık Kavağa Çıkınca” ve 8. masal “Sütten Sevgi Merdiveni”, yapılan tasvirle görülen (-di’li) geçmiş zaman kipi kullanımıyla hikâye havasında başlar, daha sonra masalın içindeki hayvanların konuşmasıyla hikâye havasını yitirir ve masala dönüşür. 11. masal “Profesör Pap” ise hikâye havasını korur. Yalnız papağanın konuşmasındaki mübalağa, türü hikâyeden masala dönüştürür.

Kuşların Masalı’nda şiirler de vardır. Birer dördümlük olarak görülen bu şiirler, 3 masalda birer dördümlük, 1 masalda ise iki tane dördümlük olarak bulunur. Yazgan, masal anlatırken şairliğini bırakmamış, şiir güzelliğini masala da taşımıştır. “Ben sanatçı aslanım, / Sazlar dile gelmeli. / Her pençe vuruşumda / Teller ele gelmeli.” (Yazgan, 2016, s.11)

Söz sanatları

Söz sanatlarından teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme), mübalağa (abartma) ve intak (konuşurma) her masalda karşılaştığımız yaygın kullanılan ve türe uygun söz sanatlarıdır. Bu sanatları Kuşların Masalı'nda da görürüz.

Sanatlar	Kuşların Masalı'ndaki Örnekler
Teşbih (benzetme)	"Bir şubat sabahı, kar taneleri kelebek gibi konmaya başladı ağaçların dalına" (Yazgan, 2016, s.18)
Teşhis (kişileştirme)	"Bir gün bu sesleri duyan Sevgi Bulutu, acımış çocukların hâline." (Yazgan, 2016, s.6)
Mübalağa (abartma)	"Bu şehir neredeymiş? Ben diyeyim kızgın tavada, siz deyin Çukurova'da." (Yazgan, 2016, s.6)
İntak (konuşurma)	"Bu çocuk, balığın hoşuna gitmişti Bir ara başını kaldırp, — Tamam, inşallah gelecek hafta bugün çıkarım kavağa, dedi." (Yazgan, 2016, s.35-36)

Tablo 5: Kuşların Masalı'ndaki teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme), mübalağa (abartma) ve intak (konuşurma) sanatları için örnekler

Tablo 5'te Kuşların Masalı'ndaki söz sanatlarından örnekler verilmiştir. Bu sanatlar geleneksel masal anlatılarında yaygın olarak kullanılır. Bunların dışında telmih (hatırlatma), irsal-i mesel (atasözü söyleme) ve iktibas (alıntı) gibi sanatlar da kullanılmıştır.

Sanatlar	Kuşların Masalı'ndaki Örnekler
Telmih (hatırlatma)	"Ben kargayım 'gak' dedim. Peynirimi tilki kaptı. Çok kızdım, 'bırak' dedim. Kurnaz tilki bırakmadı." (Yazgan, 2016, s.41) La Fontaine'nin "Karga ile Tilki" fablını hatırlatmaktadır. "Ne zaman beni görersen, "Leylek leylek havada / Yumurtası tavada." diye bir şarkıya başlıyorsun." (Yazgan, 2016, s.75) Çocuklar arasında söylenen bir tekerlemeyi hatırlatmaktadır.
İrsal-i mesel (atasözü söyleme)	"Karayılana, 'Zalimin zulmü varsa mazlumun Allah'ı var.' demişsin." (Yazgan, 2016, s.46)
İktibas (alıntı)	"Büyük büyük tavşan dedem, 'Öfke gelince akıl gider.' derdi." (Yazgan, 2016, s.54) Hacı Bektaşî Veli'nin Makalat'ından alıntıdır. "Dedem, 'Allah, işini güzel yapanları sever.' dediği için en güzel çoban olmaya çalıştım." (Yazgan, 2016, s.101) Ali İmran Suresi 148. Ayetten kaynaklı bir söyleyiş.

Tablo 6: Kuşların Masalı'ndaki telmih (hatırlatma), irsal-i mesel (atasözü söyleme) ve iktibas (alıntı) sanatları için örnekler

Yazgan, eserlerinde anlatımını ve masalların içeriğini zenginleştirmek için geleneksel anlatılardaki sanatlara ek olarak telmih (hatırlatma), irsal-i mesel (atasözü söyleme) ve iktibas (alıntı) sanatlarını da kullanmıştır. Bu sanatlar, çağdaş edebiyat ürünlerinde sıkça kullanılır. Yazgan, masallarda da bundan yararlanmıştır.

Sonuç ve tartışma

Kuşların Masalı'nda Yazgan, geleneksel ve çağdaş masal özelliklerini kullanarak tekrara düşmekten kaçınmıştır. Yeni, etkileyici ve ilgi çekici olma çabasını bu yolla sağlamıştır. Masal türünü bir yandan güncellemek, diğer yandan diğer türlerin imkânlarını masala taşımak, Yazgan'ın masallarını okunur kılmış, masal kitaplarının yeni baskılarla daha çok okunmasını sağlamıştır. Kuşların Masalı'nın yedinci baskısını yapması bu açıdan önemlidir. Yazgan da bunu ölçüt kabul etmektedir. Bir mülakatta şöyle der: “Yazdığımız eserler okundukça bizi teşvik ediyor. Çocuk edebiyatçıları bilhassa çocuktur, çocuksu yanımız vardır. Kitaplarını okunuyor, ödül alıyor ve o zaman “ tamam” diyorum ve yazmaya devam ediyorum. Mesela bu yıl İLESAM tarafından çocuk edebiyatı dalında yılın yazarı seçildim. Bu benim için teşvik edici bir unsur oldu” (Gül, 2013). Yazgan, yaptığı çalışmaların okunurluğunu baskı sayıları, ödüllerle değerlendirerek çalışmalarına devam ettiğini belirtiyor fakat bunu yaparken de bir yazma gayesi gözettiğini, çocuk eğitimine katkı sağlamaya çalıştığını da şu sözlerle dile getiriyor: “Bilgi bir ağaç olsa çiçeği kitaplar olurdu. Doğal çiçekleri solmaması için nasıl su ile besliyorsak çocukları da sevgi ve bilgiyle beslememiz gerekir.” (Bestami Yazgan Röportaj, 2014). Yazgan, sevgi ve bilgi gibi önemli bir gaye ile yazdığını belirtirken yazarın masalların okunurluğunu artırmak için de çabaladığı görülür.

Kuşların Masalı'ndaki masalların tamamı, “takdim” ya da “sunuş” tekerlemesi ile başlar. Bu tekerleme masala hazırlık, masal anlatıcısını tanıtmak için kullanılmıştır. Masal ortasındaki tekerlemeler oldukça kısadır. Bunlar çoğunlukla vakti hızlıca geçirmek, zamanı ileriye taşımak ve okuyucudininleyicinin ilgisini canlı tutmak için kullanılmıştır. Masal sonundaki tekerlemeler de geleneksel masalarda olduğu gibi iyi dilekleri iletmek, mutlu sonla bitirmek için kullanılmıştır. Geleneksel masallardaki masal öncesi ve sonrası kalıp tekerlemeler yerine masal kahramanını tanıtmak amacıyla giriş tekerlemesi her masal için farklı üslupta sunulmuştur. Masalların tekerlemelerinde görülen şu söyleyişler, tekerlemelerde farklı tarzların, güncel ve yeni söyleyişlerin denenmesidir: “Bu şehir neredeymiş? Ben diyeyim kızgın tavada, siz deyin Çukurova'da.” (Yazgan, 2016, s.6), “Maymun elindeki muz, karga ağzındaki peyniri düşürmüş.” (Yazgan, 2016, s.27), “Aradan aylar, sevgiden paylar geçmiş.” (Yazgan, 2016, s.27), “Gönüllerde ve gözlerde sevgi ışıkları yanmış. Her taraf gündüz gibi aydınlanmış.” (Yazgan, 2016, s.57), “Az uçtu, düz uçtu. Dudaklardan söz uçtu.” (Yazgan, 2016, s.77). Geleneksel masallardaki tekdüze tekerlemeler yerine okuyucunun ve dinleyicinin ilgisini çekecek ve masal aralarında onun ilgisini canlı tutacak tekerlemelere yer verilmiştir.

Geleneksel masalarda öğrenilen geçmiş zaman kullanılır. Yazgan, bazı masallarında görülen geçmiş zamanı kullanarak masal ve hikâye özelliklerini bir arada kullanmıştır. Bununla, türlerin birbirine dönüştüğü söylenebilir. Fabl, günlük, efsane, hikâye türlerinin özellikleri de masal türü içerisinde görülmektedir. Kuşların Masalı'nda şiirler de vardır. Birer dördlük olarak görülen bu şiirler, 3 masalda birer dördlük, 1 masalda ise iki tane dördlük olarak bulunur. Bu yönüyle masalarda geleneksel anlatımın dışında yeni anlatım yollarının denendiği görülür. Kuşların Masalı'nın okunurluğu yazarın geleneksel ve çağdaş masalların anlatım özelliklerini etkili bir biçimde kullanmasıyla artmıştır fakat diğer türlerden yararlanmak, masalı geleneksel formlarından uzaklaştırarak diğer türlere yaklaştırmak; çocuklarda metin türü ayrımını zorlaştırır. Hikâye türüne çok yaklaşmış bir masal, hikâyeden nasıl ayrılacaktır? Günlüğe benzeyen bir masala, masal değil de günlük denirse ne olacaktır? Kuşkusuz her yeniliğin olumlu katkıları yanında olumsuz yönleri de olacaktır. Okullarda çağdaş masal, geleneksel masal türünden uzaklaşıp diğer türlere yaklaştıkça metin türü ayrımı ve metin türü öğretimini zorlaştırabilir. Dolayısıyla çağdaş masalın okunurluğunu arttırmanın yanında getireceği bu zorluk değişik çalışmalarla tartışılabilir.

Yazgan'ın masallarındaki diğer metin türlerine ait özellikler, Dede Korkut gibi halk hikâyelerini çağrıştıran, halk arasında dolaşan kıssalardan izler taşıyan, dini hikâyelere benzer anlatımları, çağdaş bir yaklaşım olarak metinlerarasılık şeklinde yorumlanabilir. "Metinlerarasılık, postmodern edebiyatın tek bir dünya içinde çeşitlilik/çoğulculuk ve üst kurmaca anlayışının en önemli görünüm ve uygulamalarının başında gelir." (Çetişli, 2011, s.164). Öte yandan zengin bir sözlü gelenek içinde yetiştiği, yazdığı masallarla belli olan Yazgan'ın, masallara sözlü geleneğe ait unsurları taşıması ve farklı halk edebiyatı ürünündeki anlatıları değiştirerek masala çevirmesi de çağdaş ve/veya postmodern anlatıların parça yazı ve kolaj kullanımına benzer. "Modernitenin bütünlükçü düşüncesine bir karşı çıkış olan metinlerarasılık dışında, süreksiz, parça yazı dışında kolaj kullanımı da ayrışıklıktan, kırma bir biçimden yana çıkan postmodern anlatıların temel bir özelliği olarak görülmelidir." (Aktulum, 2008, s.6). Yazgan, eserlerinde farklı olay ve anlatım türlerini başarı ile uygulayarak bunlardan özgün anlatım türü masallar oluşturmuştur. "Masal anlatıcıları, sözlü kültür ortamında dinleyici olarak katıldıkları anlatımlar sırasında masalları öğrenirler ve anlatırlar." (Gültekin, 2017, s.363) Yazgan, bir masal anlatıcısı değildir. Bir masal yazarı olarak Yazgan'ın masal anlatıcılarına benzeyen yönü, yer yer sözlü kültürün havasını katarak sunduğu masallarda önceki anlatıların izlerini taşıyan bir anlatım içinde olmasıdır. Şeyh Galip yaklaşımıyla bunlar "miri malı" olarak değerlendirilebilir. Böyle olunca önceki anlatılara yaklaşmak kaçınılmazdır. Bu yaklaşımı da postmodern edebiyatçılara benzetilebilir. "Eserlerinde ya önceki çağlara ait eserlerden ya da çağdaş yan kültürlerin eserlerinden pek çok ize rastlanır. Onlardan esinlenmek, etkilenmek postmodern edebiyatçılar tarafından son derece normal hatta gerekli olarak görülmektedir." (Sivri ve Özkan, 2013, s.131).

Geleneksel masal türü günümüz koşullarında cazibesini sürekli kaybetmekte, bu türün toplum yapısındaki yeri kaybolmaktadır. "Toplum yapısındaki değişiklikler, çekirdek aile yapısı, küreselleşme ve halk edebiyatı ürünlerinin yeterince kullanılmaması değer yargılarına uzak nesiller doğurmuştur." (Aday ve Akçalan, 2018, s.241). Hâl böyle olunca, masalın cazibesini arttırmak, günümüze seslenebilmesini sağlamak, sözlü kanalla anlatımı kaybolan masalı, yazılı kanalla çocuklara ulaştırmak gerekir. Yazgan'ın çabası da budur. Bunun için diğer metin türlerinin özelliklerinden yararlandığı gibi, teknolojik gelişmeleri ve güncel hayatı da masala taşır. "Balık Kavağa Çıkınca" masalı, olması imkânsız anlamına gelen deyimini mümkün hâle getirilmesinin yanında, günümüz çocuklarının bisiklet tutkusunu ele almaktadır. "İkiz Tavşanlar" masalında "Anne tavşan, Havuç Radyosu'na telefon etmiş. On dakika sonra kurtların uluma sesini yayınlamalarını istemiş." (Yazgan, 2016, s.55), "Sanatçı Aslan" masalında "Birçok çalışma yapmış: zürafa, fil, tavşan, sincap resimleri... Emir gereği bu resimler ormanın her tarafına asılmış Hele yaptığı ağaç ve çiçek resimleri, korku belası yüksek fiyatlardan alıcı bile bulmuş" (Yazgan, 2016, s.12), "Çoban Yıldızı" masalında "Şaşkın şaşkın bakan kurtlara uyku ilacının ne olduğunu anlatmış bir bir. Şehirdeki insanların stresten uyuyamayınca bu ilacı içtiklerini, sonra da mışıl mışıl uyuduklarını söylemiş." (Yazgan, 2016, s.99). "Aslan Kedi" masalında "Bu insanoğlunu hiç anlayamıyorum aslan kardeş. Yemeklerinin artıklarını çöpe döküyorlar da bize vermiyorlar." (Yazgan, 2016, s.107) şeklindeki anlatımlar güncel hayata uygunluk içindir. Diğer yandan kurgunun ve düşsel öğelerin teknolojik gelişmelerle beraber güncellenmesi, kitapta bulunan on iki masalın bir ana masala bağlanarak tek bir masal gibi sunulması da modern hayata uygunluk olarak görülebilir.

Dil ve anlatım yönünden masalların ortalama cümle uzunlukları 7-8 kelime arasındadır. Masallar ortalama 400-600 kelime ve 6-7 sayfa arasındadır. Az ve öz söz söyleme gayreti güdülmüştür. Kitabın çekici olması için sayfaların resimlendirilmesi de yeteri kadar yapılmış, masalların sayfa sayılarının yarısı resimlere ayrılmıştır. Yazarın bu tercihi çocuklar ve gençlerin sıkılmadan masalları okumaları

için düşünülmüştür. Bu yaş düzeyi çocuklar ve gençler için bu eserin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği gerekli ölçütlere uygundur (Karatay, 2011). Yazgan’ın üslubu, dili kullanmadaki rahatlığı, içtenliği, nükteli anlatımı, ifade zenginliği, şiirsel dili ve edebi sanatları kullanması masal türünün estetik değerini artırmış hatta tür özelliği açısından başkalaştırmıştır. Masallar, bütün sosyal yaşam biçimleri ve her yaş düzeyi için ilgi çekicidir. Erken çocukluk yaşlarında daha çok geleneksel anlatım biçimi kullanılabilirken gençlik ve sonrası için masalın yeni anlatım biçimlerinden yararlanılabilir. Bu yönüyle Yazgan’ın, masallarını ve masallarda kullandığı anlatım özelliklerini çocuk edebiyatı içinde değişik yaş gruplarına sahip geniş bir kitleyi gözeterek düzenlediği ve bu geniş kitleyi hedefleyerek yazdığı söylenebilir.

“Çocuk edebiyatı yayınlarında estetik kaygı sadece resim, çizgi, renk öğeleriyle sınırlı değildir. Kitabın dili ve içeriğindeki estetik de oldukça önemlidir. Duygu, düşünceleri ve olayları ifade ederken şiirsel bir anlatıma sahip olmak, betimlemeleri canlı bir ifadeyle sunabilmek, anlatımda duyulara etkili bir biçimde seslenebilmek bir anlamda çocukta hayal gücü, ifade zenginliği, hoşnut olma ve beğeni kavramlarını geliştirecek bütün bu unsurlar bir araya gelerek estetik bir beğeni ve tavır oluşturacaktır.” (Arıcı, 2016, s.1019). Dolayısıyla Yazgan’ın masal türüne yaklaşırken sergilediği tavrın, estetik açıdan da açıklamaları vardır. Bununla birlikte birçok masal kitabı yazması, masal türünü önemsemesi de önemlidir. Bu çalışma bir kitapla sınırlandırılmıştır, diğer masal kitaplarının da bu gözle değerlendirilmesi masal türüne yaklaşımını daha iyi belirleyecektir. Yazarın bu yeniliği söz sanatlarında da görülür. Söz sanatlarından teşbih (benzetme), teşhis (kişileştirme), mübalağa (abartma) ve intak (konuşturma) her masalda karşılaşacağımız yaygın kullanılan ve türe uygun söz sanatlarıdır. Yazgan, eserlerinde anlatımını ve masalların içeriğini zenginleştirmek için geleneksel anlatılardaki sanatlara ek olarak telmih (hatırlatma), irsal-i mesel (atasözü söyleme) ve iktibas (alıntı) sanatlarını da kullanmıştır. Bu sanatlar, çağdaş edebiyat ürünlerinde sıkça kullanılır. Yazgan, masallarda da bundan yararlanmıştı.

Kuşların Masalı, Yazgan’ın masal türünü geleneksel ve modern bağlamda derleyerek ortaya koyduğu bir eserdir. Anonim halk edebiyatının bir türü olan ve günümüz şartlarında anonim özelliği kaybolan masalın, çocuk edebiyatında kendisine yer bulmasının güzel bir örneğidir. Masalın sözlü bir türden, yazılı bir türe geçmesi beraberinde birçok değişiklik getirmiştir. Özellikle çocuk edebiyatının en işlevsel türü olarak masalın, çağın gereklerine uygun olarak eğitsel, bilişsel sınırlamaların yanında bu çalışmaların masal türüne yeni değerler kattığı söylenebilir.

Kaynakça

- Aday, E. ve Akçalan, H. (2018). Masalları yeniden işlevsel kılmak: “masal evi” projesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 237-246.
- Aktulum, K. (2008). Parçalılık/ süreksizlik/ kopukluk. *ART-E Sanat Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Arıcı, A. F. (2004). Tür özellikleri ve tarihlerine göre Türk ve dünya masalları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(26),159-169.
- Arıcı, A. F. (2016). Estetik değer oluşturmada masalların rolü: Türk masalları örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1017-1035.
- Batur, S. (1998). *Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Bestami Yazgan Röportaj (2014). Çocukların yüreğine inen bol ödüllü bir şair: Bestami Yazgan. *Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocukça Dergisi*, (72), 10-12.
- Çetişli, İ. (2011). *Batı edebiyatında edebi akımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Gül, H. (2013). Bestami Yazgan ile çocuk edebiyatı üzerine röportaj. *Bizim semaver*. <https://www.bizimsemaver.com/bestami-yazgan-ile-cocuk-edebiyati-uzerine-roportaj/>.
- Gültekin, M. (2017). Kazan Tatar Türklerinde masal anlatma geleneği. *Journal of Social Sciences /Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 358-373.
- Günay, U. (1975). *Elazığ masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Emmez, C. (2008). *Sözlü gelenekten modern masala: çocuk edebiyatında masal üzerine halkbilimsel bir inceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkbilim Anabilim Dalı, Ankara.
- Karadağ, M. (2004). *Türk halk edebiyatı anlatı türleri*. Ankara: Ürün.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler (Ed. Tacettin Şimşek), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker, 77-125.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Bu.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal türler*. Ankara: Bilgi.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçağ.
- Sivri, M. ve Özkal, S. (2013). Karşılaştırmalı edebiyatta metinlerarasılığın yeri ve Murathan Mungan'ın 'Dumrul ile Azrail' hikâyesine metinlerarası bir yaklaşım, *Folklor / Edebiyat*, 19 (74), 131-144.
- Şimşek, T. (2019). Çocuk edebiyatı ile ilgili temel kavramlar (Ed. Halit Karatay), *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Ankara: Asos Yayınları, 285-312.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök.
- TDK (Türk Dil Kurum) (1998). *Türkçe sözlük I-II*. Ankara: TDK.
- Uysal, A. E. ve Walker, S. W. (1966). *Tales alive in Turkey*. Massachusetts: Cambridge University.
- Yazgan, B. (2016). *Kuşların masalı*. İstanbul: Nar.
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yılmaz, A. (2012). Çocuk eğitiminde masalın yeri (Binbir gece masalları örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012 (25), 299-306.